

ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ

1/2020

София, 31.05.2023 година

Върховен касационен съд на Република България, Общо събрание на Търговска колегия, в съдебно заседание на 10 май 2023 год., в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСТК,
ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВКС И
РЪКОВОДИТЕЛ НА ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ:
ЕВГЕНИЙ СТАЙКОВ

ПРЕДСЕДАТЕЛИ:
ЕМИЛИЯ ВАСИЛЕВА
ТОТКА КАЛЧЕВА

ЧЛЕНОВЕ:

1. КАМЕЛИЯ ЕФРЕМОВА	13. МАДЛЕНА ЖЕЛЕВА
2. БОНКА ЙОНКОВА	14. АНЖЕЛИНА ХРИСТОВА
3. БОЯН БАЛЕВСКИ	15. ВАСИЛ ХРИСТАКИЕВ
4. ИРИНА ПЕТРОВА	16. ГАЛИНА ИВАНОВА
5. РОСИЦА БОЖИЛОВА	17. ДЕСИСЛАВА ДОБРЕВА
6. КОСТАДИНКА НЕДКОВА	18. ИВАЙЛО МЛАДЕНОВ
7. ПЕТЯ ХОРОЗОВА	19. АННА НЕНОВА
8. АННА БАЕВА	20. ЗОРНИЦА ХАЙДУКОВА
9. ВЕРОНИКА НИКОЛОВА	21. ИВАНКА АНГЕЛОВА
10. НИКОЛАЙ МАРКОВ	22. ИВО ДИМИТРОВ
11. КРИСТИЯНА ГЕНКОВСКА	23. ЕЛЕНА АРНАУЧКОВА
12. ЛЮДМИЛА ЦОЛОВА	

при участието на секретаря Красимира Ковачка
постави на разглеждане тълкувателно дело № 1/2020 г.
на Общото събрание на Търговска колегия
докладвано от съдия ПЕТЯ ХОРОЗОВА

Делото е образувано с разпореждане на председателя на Върховния касационен съд от 06.03.2020 г. на основание чл. 128, ал. 1 ЗСВ, вр. чл. 292 ГПК и чл. 125 ЗСВ за приемане на тълкувателно решение от Общото събрание на Търговска колегия на Върховния касационен съд по някои

въпроси от дружественото право, по които е установена неправилна и/или противоречива практика на съдилищата и на Върховния касационен съд. Въз основа на разпореждане от 04.06.2020 г. на председателя на Върховния касационен съд и решение на ОСТК от 23.11.2022 г. предмет на тълкувателното производство са следните окончателно формулирани въпроси:

1. По какъв ред се прекратява еднолично дружество с ограничена отговорност при смърт на едноличния собственик на капитала и управител на дружеството и бездействие на наследниците му?

2. Допустим ли е иск по чл. 74, ал. 1 ТЗ за отмяна на решение на общо събрание на съдружниците в ООД за освобождаване на управител, ако по предходна точка на дневния ред е прието решение за изключване на управителя като съдружник?

3. Приложима ли е санкцията по чл. 126 ТЗ по отношение на съдружник за действия, визирани в чл. 126, ал. 3, т. 1 – 3 ТЗ, но извършени от него в качеството му на управител, или отговорността му може да бъде реализирана само по реда на чл. 145 ТЗ?

4. Кой е легитимиран да получи уведомлението на управителя за заличаването му по реда на чл. 141, ал. 5 ТЗ?

5. Легитимиран ли е напускащият по реда на чл. 125, ал. 2 ТЗ съдружник сам да заяви вписване в ТРРЮЛНЦ на прекратяване на участието му в ООД, в случай на бездействие на органите на дружеството по приемане на решение за освободените му дялове и вписване на промяната в търговския регистър?

6. Какви са правомощията на съда при обжалване на отказ по чл. 25 ЗТРРЮЛНЦ в хипотезата на липса на указания по чл. 22, ал. 5 ЗТРРЮЛНЦ от длъжностното лице по регистрацията?

7. Следва ли да се извърши вписване в ТРРЮЛНЦ на разпоредителна сделка с дружествени дялове по чл. 129, ал. 2 ТЗ при наличие на невписани предходни разпоредителни сделки или вписан заповест? Отрицателната предпоставка по чл. 129, ал. 1, изр. 2 ТЗ приложима ли е при прехвърляне на дружествени дялове между съдружници?

8. Допустимо ли е по реда на чл. 25 ЗТРРЮЛНЦ да бъдат обжалвани други актове на длъжностните лица по регистрацията, отразени в електронните регистри, извън отказите, постановени по подадени заявления за вписване, заличаване и обявяване на актове?

Общото събрание на Търговска колегия на Върховния касационен съд, за да се произнесе по така поставените въпроси, съобрази следното:

1. По какъв ред се прекратява еднолично дружество с ограничена отговорност при смърт на едноличния собственик на капитала и управител на дружеството и бездействие на наследниците му?

По въпроса са дадени различни разрешения от отделни състави на ВКС. Според първото разрешение при смърт на едноличния собственик на

капитала, който е и управител на едноличното дружество с ограничена отговорност, и при бездействие на наследниците му по смисъла на чл. 157, ал. 1, предл. последно ТЗ, дружеството се прекратява по право към датата на смъртта, поради което и последващ конститутивен иск с правно основание чл. 155, т. 3 ТЗ за прекратяване на дружеството е недопустим. Празнотата в законодателната уредба относно вписването на това обстоятелство следва да се запълни чрез аналогично приложение на § 5а от ПЗР на ЗТРРЮЛНЦ. Според второто разрешение в хипотезата на чл. 157, ал. 1, предл. последно ТЗ дружеството не се прекратява по силата на закона с настъпването на факта на смъртта на собственика на капитала – управител на дружеството, а въз основа на съдебно решение, постановено по иск на прокурора на основание чл. 155, т. 3 ТЗ вр. чл. 154, ал. 1, т. 5 ТЗ. В този случай не следва да се търсят аналогии относно легитимизираните лица, които могат да заявят вписване на съответните обстоятелства в ТРРЮЛНЦ.

ОСТК на ВКС намира за правилно второто разрешение.

Съгласно чл. 157, ал. 1 ТЗ дружество с ограничена отговорност, в което капиталът се притежава от едно физическо лице, се прекратява със смъртта му, ако не е предвидено друго или наследниците не поискат да продължат дейността.

Разпоредбата се намира в раздел V на глава XIII от Търговския закон – „Прекратяване и ликвидация на дружеството“. Съгласно чл. 156, ал. 1 ТЗ при прекратяване на дружеството на основанията по чл. 154, т. 1, т. 2 и т. 5 ТЗ и чл. 155 ТЗ се открива производство по ликвидация. Ликвидацията е законоустановена последица от прекратяването на търговското дружество и настъпва безусловно. По тази причина прекратяването и ликвидацията на дружество с ограничена отговорност заедно формират обща група обстоятелства, подлежащи на вписване в ТРРЮЛНЦ, видно от раздел XVI от Наредба № 1 от 14.02.2007 г. за водене, съхраняване и достъп до търговския регистър и до регистъра на юридическите лица с нестопанска цел, които съответно се заявяват за вписване с едно заявление (Бб).

Съгласно чл. 15 ЗТРРЮЛНЦ лицата, които имат право да заявят вписване, заличаване и обявяване в регистъра, са изчерпателно изброени, като друго лице може да бъде заявител само в предвидените по закон случаи. Разпоредбата не може да се тълкува разширително, доколкото заявлението, изходящо от нелегитимирано лице, обуславя недопустимост на вписването – чл. 29, ал. 1 ЗТРРЮЛНЦ, вр. т. 3 на ТР № 1/06.12.2002 г. по тълк. д. № 1/2002 г. на ОСГК на ВКС. Съгласно чл. 14 ЗТРРЮЛНЦ длъжностното лице по регистрацията може да бъде сезирано освен със заявление и с акт на съда, на друг държавен орган или на частен съдебен изпълнител.

Ликвидацията на търговските дружества бива доброволна - по волята на съдружниците/акционерите, и принудителна. В случая на чл. 157, ал. 1,

предл. последно ТЗ поради смъртта на едноличния собственик на капитала и бездействието на наследниците му доброволна ликвидация не може да бъде проведена, тъй като дружеството няма волеобразуващ орган, който да вземе такова решение. От друга страна, принудителна ликвидация може да бъде разпоредена със съдебно решение за прекратяване на дружеството (чл. 155 ТЗ, чл. 517 ГПК) или за обявяването му за недействително (чл. 70, ал. 3 ТЗ) и е винаги предвидена в закона. В случаите, когато законодателят по изключение урежда хипотези на прекратяване по право на търговски дружества (напр. с § 5 от ПЗР на ЗТРРЮЛНЦ - ДВ, бр. 34 от 2011 г.), едновременно с това въвежда и подробна регламентация относно процедурата по ликвидация и кръга от лица, легитимирани да заявят в регистъра подлежащите на вписване обстоятелства (вж. § 5а, ал. 2 от цитираните ПЗР – ДВ, бр. 99 от 2012 г.). Прекратяването на дружеството с ограничена отговорност, разбирано и като прекратяване на дейността му, извън специално уредените случаи по чл. 154, ал. 1, т. 3 и т. 4 ТЗ, не може да настъпи без едновременно с него да започне и процедура по ликвидация. Вписването на тези обстоятелства е от значение за удовлетворяването на кредиторите и е в обществен интерес.

При съобразяване с изложеното следва да се приеме, че разпоредбата на чл. 157, ал. 1 ТЗ относно момента и/или реда за прекратяване на ЕООД при смърт на едноличния собственик на капитала не трябва да се тълкува сама по себе си и изолирано, а така, че максимално да съответства на законовата регламентация, уреждаща ликвидацията на дружеството и отразяването на тези обстоятелства в ТРРЮЛНЦ.

С оглед горното и предвид посочените в чл. 157, ал. 1 ТЗ отрицателни условия за прекратяване на ЕООД се налага изводът, че смъртта на едноличния собственик на капитала не е абсолютно, пряко и автоматично действащо прекратително основание, а единствено относително и непряко такова, тъй като зависи от наличието на две отрицателни предпоставки – да не е предвидено друго в учредителния акт или наследниците да не са поискали продължаване на дейността на дружеството. Липсата на изявление в посочения смисъл води до състояние на висящност и очакване, което е пречка да настъпи действието на предвиденото с разпоредбата прекратително основание. Следователно в периода от смъртта на собственика на капитала до волеизявлението за продължаване на дейността по смисъла на чл. 157, ал. 1 предл. последно ТЗ, дружеството не може да се счита за прекратено. Това разрешение кореспондира и с разпоредбата на чл. 157, ал. 2 ТЗ, че когато капиталът е притежание на едно юридическо лице, с прекратяването му трябва да се прекрати и дружеството, т.е. прекратяването не настъпва автоматично.

След като дружеството не се прекратява с обективния факт на смъртта на едноличния собственик на капитала, едновременно и негов управител, остава открит пътът за прекратяването му от съда по реда на чл.

155, т. 3, вр. чл. 154, ал. 1, т. 5 ТЗ – по иск на прокурора, поради това че в течение на три месеца едноличното дружество с ограничена отговорност няма вписан управител. Разпоредбата на чл. 155, т. 3 ТЗ е приложима и без да се тълкува разширително, доколкото смъртта на управителя на ЕООД, лишаваша дружеството от дееспособност, е идентична по правни последици с липсата на вписан в регистъра управител. Причините, поради които дружеството е без управител (дали същото има волеобразуващ орган, който бездейства, или няма такъв) са без значение за основанието на иска. Производството за прекратяване на дружеството по съдебен ред не застрашава упражняването на правата на наследниците, които искат да продължат дейността на дружеството по смисъла на чл. 157, ал. 1 ТЗ. На първо място, искът по чл. 155, т. 3 ТЗ подлежи на отхвърляне, ако до приключване на устните състезания пред инстанциите по същество наследниците конституират органи на дружеството и впишат нов управител. На следващо място, наследниците могат да се ползват и от изрично предвидената в закона възможност за продължаване на дейността на вече прекратеното дружество в производството по ликвидация, съгласно правилото на чл. 274, ал. 1, изр. последно ТЗ.

2. Допустим ли е иск по чл. 74, ал. 1 ТЗ за отмяна на решение на общо събрание на съдружниците в ООД за освобождаване на управител, ако по предходна точка на дневния ред е прието решение за изключване на управителя като съдружник?

По въпроса е формирана противоречива практика на ВКС.

Според едното становище искът е допустим, доколкото това решение е обусловено от решението за изключването на съдружника, който е и управител на ООД, и касае правото му на ефективна защита. Според второто становище, тъй като решението за изключването на съдружника проявява действието си във вътрешните за дружеството отношения незабавно - от момента на приемането му, то изключеният съдружник няма процесуална легитимация да атакува по исков път решение на общото събрание, прието по следваща точка от дневния ред, с което е освободен като управител.

ОСТК на ВКС намира за правилно първото становище.

С иска по чл. 74, ал. 1 ТЗ се осигурява защита на членствени права, когато същите са накърнени с решения на общото събрание на съдружниците в ООД, взети в нарушение на закона и/или дружествения договор. Предпоставка за неговата допустимост е ищецът да притежава качеството на съдружник в ООД към датата на заседанието на общото събрание. Искът е конститутивен, а влязлото в сила съдебно решение, с което същият се уважава, има действие занапред.

С приемане от общото събрание на решение за изключване на съдружник, последният се лишава от членство в дружеството и произтичащите от това права по чл. 123 ТЗ, но не и от правото да атакува

законосъобразността на това решение пред съда. Целта на уредената в чл. 74 ТЗ искова защита е членствените права на изключения съдружник да бъдат възстановени в обема, в който са съществували към момента на прекратяването на участието му в дружеството с решение по чл. 137, ал. 1, т. 2 вр. чл. 126 ТЗ.

Решението за изключване на съдружник реципрочно изисква общото събрание на дружеството с ограничена отговорност да вземе решения и относно промените в правното положение на дружеството, които настъпват в резултат на прекратеното членствено правоотношение и подлежат на отразяване в търговския регистър (напр. свързаните с намаляване или едновременно намаляване и увеличаване на капитала - чл. 148 и чл. 149 ТЗ, персоналният състав, правно-организационната форма на дружеството и пр.). Към тази група може да се причисли и решението за освобождаване на съдружника като управител, взето с оглед прекратяване на участието му в дружеството. След като общото събрание е снело доверието си от съдружника заради поведение, несъвместимо с интересите на дружеството, то на още по-голямо основание не може да му повери да изпълнява представителните и ръководни функции, с които управителят е натоварен по закон.

Защитата на незаконосъобразно изключения съдружник не може да бъде осъществена ефективно и в пълнота, ако той няма възможността да атакува едновременно с решението за изключването си и онези решения по дневния ред на същото заседание на общото събрание, които се намират във връзка с прекратеното му членство и/или представляват негови последици. Наличието на обусловеност между решението за изключване и последващите решения във връзка с прекратеното участие в дружеството определя активната процесуалноправна легитимация на съдружника и по иска по чл. 74, ал. 1 ТЗ за отмяна на решението за освобождаването му като управител.

3. Приложима ли е санкцията по чл. 126 ТЗ по отношение на съдружник за действия, визирани в чл. 126, ал. 3, т. 1 - 3 ТЗ, но извършени от него в качеството му на управител или отговорността му може да бъде реализирана само по реда на чл. 145 ТЗ?

По въпроса е налице противоречива практика на ВКС. В част от нея се приема, че когато съдружникът в качеството си на управител осъществява действия, попадащи под хипотезите на чл. 126, ал. 3, т. 1 – т. 3 ТЗ, той може да отговаря единствено по реда на чл. 145 ТЗ, тъй като отговорността на управителя се различава от тази на редовия съдружник – тя е договорна, произтича от мандатното правоотношение, възниква при неизпълнение на задълженията му спрямо дружеството и винаги има само имуществено изражение. Според второто становище в практиката на ВКС санкцията по чл. 126 ТЗ е приложима и спрямо съдружник, който в

качеството си на управител е извършил действия, покриващи фактическия състав на нарушенията, изброени в чл. 126, ал. 3, т. 1 – т. 3 ТЗ.

ОСТК на ВКС намира за правилно второто становище.

Управител на ООД може да бъде само физическо лице (съдружник или трето за дружеството лице – чл. 135, ал. 2 ТЗ). Управителят, притежаващ и качеството на съдружник, е носител на две групи задължения – първите произтичат от членственото му правоотношение, а вторите – от органното и мандатното му правоотношение с дружеството. При неизпълнение на задълженията си както управителят, така и съдружникът отговарят имуществено за нанесени на дружеството вреди: първият по чл. 142, ал. 3 и чл. 145 ТЗ, а вторият – съгласно общите правила на ЗЗД, но съдружникът може да бъде санкциониран и с прекратяване на членственото му правоотношение по решение на общото събрание при условията на чл. 126 ТЗ. Възможно е действията на управителя – съдружник да осъществят някоя от хипотезите на чл. 126, ал. 3, т. 1 – т. 3 ТЗ. В тези случаи няма основание да се ограничат правомощията на общото събрание да го освободи като управител и да го изключи като съдружник. ООД е капиталово дружество със засилен персонален елемент. Задълженията на управителя могат строго да се разграничат от тези на съдружника, само когато управителят е трето за дружеството лице. Ако управителят е и съдружник, двата вида задължения съществуват едновременно, като понякога съвпадат – например както съдружникът, така и управителят са длъжни да се въздържат от действия срещу интересите на дружеството и да оказват съдействие за осъществяване на дейността му. Неизпълнението на задължение на управителя, произтичащо от конкретно решение на ОС, може също да накърнява интересите на дружеството или да представлява неосказване на дължимото съдействие. След като едно физическо лице съвместява качествата на съдружник и на управител, е без значение при упражняването на коя от двете функции са накърнени дружествените интереси по смисъла на чл. 126, ал. 3, т. 1 – т. 3 ТЗ. Следователно съдружникът може да бъде изключен и за действия, извършени от него в качеството му на управител, когато същите могат да се квалифицират като нарушения по чл. 126, ал. 3, т. 1 – т. 3 ТЗ.

4. Кой е легитимиран да получи уведомлението на управителя за заличаването му по реда на чл. 141, ал. 5 ТЗ?

В практиката на съдилищата се застъпват различни становища по този въпрос, като основните са дали напускащият управител на ООД в качеството си на законен представител на дружеството може сам да получи отправеното от него уведомление за заличаване от ТРРЮЛНЦ, включително като го заведе в съответните книги, или поради противоречие на интересите му с тези на дружеството уведомлението следва да бъде получено от друго лице и кое следва да е то.

ОСТК на ВКС намира за правилно становището, според което уведомлението по чл. 141, ал. 5 ТЗ не следва да се връчва чрез напускащия управител, въпреки представителните му правомощия, по следните съображения:

Съгласно разпоредбата на чл. 141, ал. 5 ТЗ (Нова – ДВ, бр. 58 от 2003 г., изм. – ДВ, бр. 38 и бр. 80 от 2006 г.) управителят може да поиска да бъде заличен от търговския регистър с писмено уведомление до дружеството. В срок до един месец след получаване на уведомлението дружеството е длъжно да заяви за вписване освобождаването на управителя в ТРРЮЛНЦ, а ако не направи това, управителят може сам да заяви за вписване това обстоятелство, което се вписва независимо дали на негово място е избрано друго лице.

Нормата урежда изключение от общите правила за освобождаване на управителя по решение на общото събрание на ООД и за вписване на това обстоятелство в регистъра по заявление на новоизбрания управител, като предоставя облекчена и безусловна възможност на напускащия управител да се освободи от длъжност в кратък срок.

Липсата на вписан управител застрашава дейността на дружеството и може да бъде основание за предявяване на иск за неговото прекратяване - чл. 155, т. 3 ТЗ. С оглед съществените неблагоприятни последици, които могат да настъпят за дружеството при заличаването на управителя по реда на чл. 141, ал. 5 ТЗ, следва да съществуват гаранции, че уведомлението на напускащия управител (с характер на предизвестие) ще достигне реално до дружеството, за да организира то своевременно устройствените си дела. Единствената предвидена в чл. 141, ал. 5 ТЗ гаранция за това е писмената форма на уведомлението.

От разпоредбата на чл. 141, ал. 5 ТЗ безспорно следва, че писменото уведомление на управителя за заличаването му се отправя до дружеството. Уведомлението следва да бъде изпратено на адреса на управление на дружеството или на адреса за съобщения, ако дружеството има обявен такъв, или съответно на електронния му адрес. Връчването може да се извърши по всички допустими способи, например по пощата с обратна разписка, с нотариална покана, чрез частен съдебен изпълнител. В закона не са предвидени конкретни органи или лица, чрез които да бъде получено уведомлението, с оглед различната вътрешна организация на дружествата. В зависимост от избрания начин на уведомяване това могат да са лица от канцеларията, натоварени с деловодни функции; лица с достъп до кореспонденцията, получавана по електронен път; друг управител; съдружник и изобщо всяко лице, което е съгласно да приеме уведомлението от името на дружеството.

Въпреки липсата на изрична законова забрана уведомлението по чл. 141, ал. 5 ТЗ да се връчи чрез управителя, който го отправя, подобна възможност следва да бъде отречена с оглед противоречието в интересите

на дружеството - да има вписан в регистъра орган, чрез който да осъществява дейността си в съответствие с волята на общото събрание, и тези на напускащия управител – да бъде заличен като такъв бързо и независимо от волята на общото събрание. Подобно връчване създава заплахата уведомлението да остане скрито за дружеството и да не може да изпълни целта си – да се предприемат действия за вземане на решение по чл. 137, ал. 1, т. 5 ТЗ.

Независимо по какъв начин дружеството ще получи уведомлението за заличаването на управителя, до изтичане на едномесечния срок последният не се освобождава от задълженията си, включително тези по чл. 141, ал. 1 вр. чл. 138 ТЗ, като при виновно неизпълнение може да отговаря за нанесените на дружеството вреди съгласно чл. 145 ТЗ.

5. Легитимиран ли е напускащият по реда на чл. 125, ал. 2 ТЗ съдружник сам да заяви вписване в ТРРЮЛНЦ на прекратяване на участието му в ООД в случай на бездействие на органите на дружеството по приемане на решение за освободените му дялове и вписване на промяната в търговския регистър?

По въпроса е установено противоречие в практиката на съдилищата. Според едното становище напускащият съдружник не е легитимиран да заяви съответното вписване в ТРРЮЛНЦ, тъй като кръгът на лицата с легитимация да подават заявления до регистъра е изчерпателно посочен в разпоредбата на чл. 15 ЗТРРЮЛНЦ и съдружникът не попада в него. Според другото становище напускащият по реда на чл. 125, ал. 2 ТЗ съдружник е легитимиран да подаде заявление за вписване на това обстоятелство по аналогия с правата на напускащия управител по чл. 141, ал. 5 ТЗ, тъй като прекратяването на членственото правоотношение настъпва автоматично с изтичането на срока на предизвестие и съдружникът не следва да търпи неблагоприятните последици от бездействието на органите на дружеството.

ОСТК намира за правилно първото становище.

В чл. 125, ал. 2 ТЗ е уредена една от хипотезите на прекратяване участието на съдружника в ООД, а именно – с писмено предизвестие, направено най-малко три месеца преди датата на прекратяването. С изтичането на срока членственото правоотношение се прекратява по право. За дружеството възниква задължение чрез общото събрание да вземе решения за изменение на дружествения договор в частта по чл. 115, т. 3 ТЗ и за дяловете на напусналия съдружник – в частта по чл. 115, т. 4 и/или т. 5 ТЗ. Промените в посочените обстоятелства, когато те подлежат на вписване в ТРРЮЛНЦ, съответно изменението на дружествения договор - на обявяване, следва да се заявят по партидата на търговеца в 7-дневен срок от възникването им съгласно чл. 6, ал. 2 ЗТРРЮЛНЦ. Неспазването на срока съставлява основание за ангажиране на

административнонаказателната отговорност на управителя по реда на чл. 40 и чл. 41 ЗТРРЮЛНЦ.

Вписването на промяна в обстоятелствата може да бъде заявено само от лице по чл. 15, ал. 1 ЗТРРЮЛНЦ. Изброяването на лицата – заявители е изчерпателно и разпоредбата е императивна. Ако длъжностното лице по регистрацията уважи заявление, подадено от лице извън посочените, извършеното вписване ще бъде недопустимо. По тази причина кръгът на легитимираните заявители не може да бъде разширяван по тълкувателен път. Съдружникът, включително този с прекратено участие в дружеството по реда на чл. 125, ал. 2 ТЗ, няма качество на заявител по смисъла на чл. 15 ЗТРРЮЛНЦ.

Съгласно разпоредбата на чл. 15, ал. 1, т. 3 ЗТРРЮЛНЦ заявление за вписване, обявяване и заличаване може да подаде и друго лице в предвидените по закон случаи. Такъв е случаят в чл. 141, ал. 5 ТЗ – напускащият управител е изрично оправомощен да заяви в регистъра заличаването си при бездействие на дружеството. Подобно изключение от общите правила закономерно не е предвидено за напускащия съдружник предвид задължението на органите на дружеството да уредят последиците от прекратеното участие на съдружника и следователно липсва непълнота на нормативния акт, която да се преодолее чрез прилагане по аналогия на разпоредбата на чл. 141, ал. 5 ТЗ.

6. Какви са правомощията на съда при обжалване на отказ по чл. 25 ЗТРРЮЛНЦ в хипотезата на липса на указания от длъжностното лице по регистрацията?

По този въпрос се очертават две групи становища, застъпвани от съдилищата. Според първото съдът следва да извърши проверка за законосъобразността на отказа с оглед изискванията на ЗТРРЮЛНЦ за извършване на исканото вписване, обявяване или заличаване, независимо от липсата на дадени указания по чл. 22, ал. 5 ЗТРРЮЛНЦ, като вземе предвид представените с жалбата документи. Противоречива практика в този случай има и по въпроса дали съдът е длъжен да даде липсващите указания по чл. 22, ал. 5 ЗТРРЮЛНЦ или следва да съобрази само документите, приложени към жалбата. Според второто становище в посочената хипотеза съдът следва да отмени обжалвания отказ на формално основание и да върне преписката на Агенцията по вписванията за изпълнение на процедурата по чл. 22, ал. 5 ЗТРРЮЛНЦ.

ОСТК намира за правилно първото становище в първи вариант.

Регистърното производство по ЗТРРЮЛНЦ е вид охранително производство и съобразно разпоредбата на чл. 13, ал. 1 ЗТРРЮЛНЦ обхваща дейността по вписване, заличаване и обявяване в съответните регистри въз основа на заявление по образец. Длъжностното лице по регистрацията проверява дали е подадено заявление за исканото вписване, заличаване или обявяване при спазване на предвидените за това форма и

ред, както и дали са налице останалите изисквания, посочени в чл. 21 ЗТРРЮЛНЦ, като при липса на някое от тях постановява мотивиран отказ – чл. 24 ЗТРРЮЛНЦ.

Съгласно чл. 22, ал. 5 ЗТРРЮЛНЦ, когато към заявлението за вписване, заличаване или обявяване на търговеца или юридическото лице с нестопанска цел не са приложени всички документи, които се изискват по закон (с оглед проверката по чл. 21, т. 5, вр. т. 4 ЗТРРЮЛНЦ), както и когато не е платена дължимата държавна такса съгласно чл. 21, т. 9 ЗТРРЮЛНЦ, длъжностното лице по регистрацията дава указания на заявителя за отстраняване на нередовността и постановява отказ, ако тези указания не са изпълнени до изтичането на срока по чл. 19, ал. 2 ЗТРРЮЛНЦ.

Отказът на длъжностното лице по регистрацията подлежи на обжалване по реда на чл. 25 ЗТРРЮЛНЦ. Жалбата се разглежда от окръжния съд по реда на глава двадесет и първа на ГПК - „Обжалване на определенията“. Обхватът на дейността на съда в производството по частна жалба е разяснен по задължителен начин в Тълкувателно решение № 6 от 15.01.2019 г. на ОСГТК на ВКС по тълк. дело № 6/2017 г. и според него проверката на определението не е ограничена от посоченото в жалбата, а се осъществява при условията на пълен въззив. Съгласно разпоредбата на чл. 278, ал. 2 ГПК, ако съдът отмени обжалвания акт, той следва сам да разреши поставения пред него въпрос.

Правомощията на съда в производството по глава двадесет и първа от ГПК определят съответно и правомощията му в производството по обжалване на отказ на длъжностното лице по регистрацията, като водят до извода, че при осъществяване на контрола по реда на чл. 25 ЗТРРЮЛНЦ съдът дължи самостоятелна проверка на предпоставките за извършване на заявеното вписване, заличаване или обявяване. Съгласно разпоредбата на чл. 22, ал. 1 ЗТРРЮЛНЦ уважаването на заявлението зависи от изпълнението на изискванията, предвидени в чл. 21 ЗТРРЮЛНЦ. Ако към заявлението не са приложени всички необходими документи по смисъла на чл. 21, т. 4 и по т. 9 ЗТРРЮЛНЦ, същото е нередовно. Посочената нередовност се отстранява чрез процедурата по чл. 22, ал. 5 ЗТРРЮЛНЦ. Тъй като решаващата дейност на съда е в същия обем като тази на длъжностното лице по регистрацията, при липса на дадени указания за прилагане на всички изискуеми по закон документи съдът няма правомощия да отмени обжалвания отказ като незаконосъобразен и да върне преписката на Агенцията по вписванията за поправка на пропуски по чл. 22, ал. 5 ЗТРРЮЛНЦ, а трябва да извърши в същата последователност действията, които е следвало да предприеме и длъжностното лице по регистрацията. Това налага преди да се произнесе по жалбата съдът да даде указания за представяне на всички документи, установяващи съществуването на заявеното за вписване обстоятелство и

съответствието му със закона, респективно внасянето на държавната такса, които не са били приложени към заявлението, не са били изискани от длъжностното лице по регистрацията по реда на чл. 22, ал. 5 ЗТРРЮЛНЦ и не са представени с жалбата срещу отказа. Такова задължение съдът има и в случай, че дадените от длъжностното лице указания са били непълни или неточни.

Правомощията на съда произтичат и от съдържанието на разпоредбата на чл. 25, ал. 5 ЗТРРЮЛНЦ. Според нея при отмяна на отказа съдът постановява решение, с което дава задължителни указания на Агенцията по вписванията да извърши исканото вписване, заличаване или обявяване, а заедно с решението си изпраща на Агенцията и документите във връзка с вписването, заличаването или обявяването. Второто изречение на чл. 25, ал. 5 ЗТРРЮЛНЦ има предвид именно изискуемите по закон документи за уважаване на заявлението, които са били представени за първи път с жалбата или в изпълнение на дадените от съда указания по смисъла на чл. 22, ал. 5 ЗТРРЮЛНЦ.

7. Следва ли да се извърши вписване в ТРРЮЛНЦ на разпоредителна сделка с дружествени дялове по чл. 129, ал. 2 ТЗ при наличие на невписани предходни разпоредителни сделки или вписан заповест? Отрицателната предпоставка по чл. 129, ал. 1, изр. 2 ТЗ приложима ли е при прехвърляне на дружествени дялове между съдружници?

7.1. По въпроса следва ли да се извърши вписване на разпоредителна сделка с дружествени дялове по чл. 129, ал. 2 ТЗ при наличие на невписани предходни разпоредителни сделки съществува противоречие в практиката на съдилищата. Според едното становище при невписани предходни разпоредителни сделки с дружествени дялове следва да се извърши вписване на последваща сделка, ако от поредицата сделки може да се установи, че последният приобретател е титуляр на правата върху дяловете. Според второто становище не следва да се извършва вписване на последващата сделка, ако прехвърлителят не е вписан като съдружник и титуляр на дяловете, с оглед действието на вписването и доколкото съществуващи за длъжностното лице по регистрацията са само вписаните обстоятелства.

ОСТК на ВКС намира за правилно първото становище.

Съгласно разпоредбата на чл. 129, ал. 1, изр. 2 ТЗ прехвърлянето на дружествен дял от един съдружник на друг се извършва свободно, а на трети лица – при спазване на правилата за приемане на нов съдружник. Вписването, предвидено в чл. 129, ал. 2 ТЗ, е вписване на промени в обстоятелства, настъпили в резултат на прехвърляне на дялове, а не вписване на разпоредителни сделки с дружествени дялове. Според чл. 4 ЗТРРЮЛНЦ вписването на обстоятелства трябва да е изрично регламентирано в разпоредба на закон, която не подлежи на разширително тълкуване. За дружеството с ограничена отговорност подлежащо на

вписване обстоятелство по силата на чл. 119, ал. 2, вр. чл. 115, т. 3 ТЗ е името или фирмата на съдружниците, като съответно при прехвърляне на дялове се вписва настъпилата промяна само ако е приет нов съдружник. Дружественият дял на всеки от съдружниците не е обстоятелство, за което законът е предвидил, че се вписва, и поради това промяната в притежаваните от съдружниците дялове не подлежи на вписване. Изменението в дружествения договор по чл. 115, т. 5 ТЗ относно размера на дяловете, с които съдружниците участват в капитала, се обявява по силата на чл. 119, ал. 4 ТЗ.

Изменението на дружествения договор и приемането на нов съдружник настъпват с решението на общото събрание по чл. 137, ал. 1, т. 1 или т. 2 ТЗ и имат конститутивно действие за съдружниците и дружеството от този момент. Предвиденото в разпоредбата на чл. 140, ал. 4 ТЗ действие на решението за приемане на нов съдружник от вписването му е само по отношение на третите лица с оглед регламентираното в чл. 7 ЗТРРЮЛНЦ действие на вписването. С вписването се създава известност за третите добросъвестни лица за възникнали промени в подлежащи на вписване обстоятелства и им се предоставя възможност да се позовават на тях. Отричането на правопораждащото действие на решението по чл. 137, ал. 1, т. 2 ТЗ препятства осъществяване на дейността на дружеството чрез създаване на затруднения при вземане на други решения от компетентността на общото събрание и отлага упражняването на членствените права на приетия съдружник, без за това да има оправдан обществен интерес. Разписаното в нормата на чл. 140, ал. 3 ТЗ влизане в сила на решението за изменение на дружествения договор от неговото вписване не може да аргументира извод за промяна на момента, от който то има действие във вътрешните за дружеството отношения. Това решение не представлява подлежащо на вписване обстоятелство, тъй като съгласно чл. 5 ЗТРРЮЛНЦ измененият дружествен договор е акт, който се обявява.

Разпоредбите относно действието на вписването на обстоятелства по чл. 7 ЗТРРЮЛНЦ и на обявяването на актове по чл. 9 ЗТРРЮЛНЦ, както и прогласеното в чл. 10, ал. 2 ЗТРРЮЛНЦ несъществуване на неписаните, но възникнали обстоятелства спрямо третите лица, придават оповестително действие на вписването за настъпила промяна в персоналия състав на съдружниците. Търговският регистър отразява вътрешни за дружеството отношения, които следва да станат известни на третите лица. Прокламираните цели на водене на регистъра в чл. 10 и чл. 11 ЗТРРЮЛНЦ са поддържане на доверие и създаване на публичност относно възникването и актуалността на вписаните обстоятелства. В обхвата на проверката по чл. 21, т. 5 ЗТРРЮЛНЦ на длъжностното лице по регистрацията е съществуването на заявеното за вписване обстоятелство и съответствието му със закона. Съществуването на заявеното обстоятелство се преценява към момента на вписването. Обстоятелство, което е

съществувало в отношенията между съдружниците и дружеството, но не е било заявено за вписване, и е променено поради настъпило ново обстоятелство, не следва да се приема за съществуващо и вписването му няма да породи предвиденото в закона действие. Невписаното променено обстоятелство ще има значение за проверката за спазване изискванията на закона относно възникването на новото обстоятелство и следва то да може да бъде установено от представените със заявлението документи по чл. 21, т. 4 ЗТРРЮЛНЦ.

Даденият отговор на поставения за тълкуване въпрос не трябва да се разбира като освобождаване на дружеството от задължението по чл. 6 ЗТРРЮЛНЦ да заяви вписване на обстоятелства или да представи актове за обявяване в регистъра. Неизпълнението на това задължение е основание за ангажиране на административнонаказателна отговорност по чл. 40 ЗТРРЮЛНЦ на легитимираните по чл. 15 ЗТРРЮЛНЦ заявители, но не и за постановяване на отказ за вписване от длъжностното лице по регистрацията. Отказът за вписване на обстоятелства, настъпили в резултат на последващо прехвърляне на дялове при невписани предходни промени, би препятствал отразяването в регистъра на заявените съществуващи обстоятелства. С отказа длъжностното лице по регистрацията би вменило задължение за подаване на нови заявления за вписване на обстоятелства, които са били променени към момента на заявяването им, включително и при настъпили внезапни събития. Вписването на едно обстоятелство, заличаването му непосредствено след това и вписването на ново обстоятелство не съответства на принципите на водене на регистъра и не предоставя засилена защита на кредиторите и на другите трети добросъвестни лица, които имат интерес от позоваването на актуалните за дружеството обстоятелства.

7.2. Противоречие в практиката на съдилищата съществува и по въпроса дали следва да бъде извършено вписване на обстоятелствата относно прехвърляне на дружествени дялове в ООД, ако преди това в ТРРЮЛНЦ върху тях е бил вписан заповор. Според едното становище наличието на вписан в регистъра заповор върху дружествени дялове не представлява пречка за вписване на тяхното последващо прехвърляне, поради това че съгласно чл. 452, ал. 1 ГПК разпореждането със заповорана вещь или вземане е единствено относително недействително спрямо вискателя, и този режим намира приложение и при разпореждане с дружествени дялове. Според другото становище заявлението за вписване на прехвърлянето на дружествени дялове след наложен заповор върху дяловете е неоснователно и по него следва да бъде постановен отказ, с оглед особеностите на принудителното изпълнение върху дружествен дял и конститутивното действие на изявлението на вискателя по чл. 517, ал. 3 ГПК за прекратяване на членството на длъжника в дружеството.

ОСТК на ВКС намира за правилна практиката, основана на второто становище.

Насочването на изпълнението върху дружествения дял на длъжника – съдружник в ООД, става с налагане на заповед върху дела му, който се вписва в търговския регистър – чл. 517, ал. 1 ГПК. Целта е вискателят в изпълнителното производство да се удовлетвори от бъдещото вземане на длъжника към дружеството. Вземането е за равностойността на дружествения дял на длъжника, определена съобразно чл. 125, ал. 3 ТЗ, и става изискуемо, след като съдебният изпълнител връчи на дружеството изявлението на вискателя за прекратяване на участието на длъжника. Ако не последва изпълнение, респективно дружеството в качеството си на трето задължено по заповедта лице не заплати посочената равностойност в полза на вискателя в тримесечен срок, съдебният изпълнител овластява вискателя да предяви иск за прекратяване на дружеството с цел последният да бъде удовлетворен или в хода на процеса (като условие да се избегне прекратяването на дружеството), или в производството по ликвидация.

Действието на заповедта върху дружествен дял не е изрично регламентирано в ГПК. Общите правила в чл. 451 и чл. 452 ГПК при разпореждания със заповедта вземане или вещ не уреждат тази хипотеза, чийто предмет се различава съществено и от правата върху вещи, и от правата върху вземания. Прехвърлянето на дружествен дял по чл. 129 ТЗ както по ред на извършване, така и по правни последици не може да се приравни на прехвърлянето на вземане по смисъла на чл. 99 ЗЗД. Вземането на длъжника за равностойността на неговия дружествен дял се предпоставя от прекратяването на участието му в дружеството и винаги е свързано с приемане от общото събрание на ООД на устройствени промени, свързани с капитала на дружеството и персоналия му състав, които следва да се отразят в търговския регистър. Посочените разпоредби на ГПК не държат сметка за нормативните изисквания, свързани с прехвърлянето на дружествен дял в ООД, поради което не създават достатъчно гаранции за защита интересите на вискателя.

Задължението на дружеството при наложен заповед върху дружествените дялове на съдружник е да обезпечи удовлетворяването на вискателя в процедурата по чл. 517, ал. 3 ГПК. Възникването на вземането по чл. 125, ал. 3 ТЗ може да бъде осуетено, ако длъжникът се разпореди с дружествения си дял при условията на чл. 129 ТЗ преди изявлението на вискателя за прекратяване на неговото участие да достигне до дружеството. Дружеството, уведомено за вписания заповед по реда на чл. 517, ал. 1 ГПК, не следва да предприема действията, които законът му вмениява във връзка със сключения договор за прехвърляне на дружествените дялове. Ако стори това, приложение по аналогия следва да намери разпоредбата на чл. 206, ал. 3 ДОПК, според която Агенцията по

вписванията отказва вписване на промени, произтичащи от прехвърлянето на дялове след налагането на запора. Аналогичното прилагане на разпоредбата произтича от идентичния начин, по който е уредено налагането на запора и изпълнението върху дружествен дял в ГПК и ДОПК, и липсата на основание да съществува различен правен режим за вписванията в търговския регистър на промени в обстоятелствата за ООД, настъпили в резултат от разпореждания със запорирани дружествени дялове, в зависимост от качеството на вискателя.

7.3. В практиката на съдилищата се застъпват различни становища и по въпроса дали изискването на чл. 129, ал. 1, изр. 2 ТЗ, а именно да няма неизплатени изискуеми трудови възнаграждения, обезщетения и задължителни осигурителни вноски на работниците и служителите, трудовите отношения с които са прекратени до три години преди прехвърлянето на дружествения дял, намира приложение при прехвърляне на дружествени дялове между съдружници.

ОСТК на ВКС намира следното:

С изменението на чл. 129, ал. 1, изр. 2 ТЗ, направено едновременно с изменението на чл. 625 ТЗ, с което на ИА „Главна инспекция по труда“ се дава легитимация да иска откриване на производство по несъстоятелност (ДВ, бр.102/2017 г.), в разпоредбата на чл. 129 ТЗ е добавено ново условие като част от фактическия състав на прехвърлянето на дружествен дял, целящо защита на интересите на работниците и служителите на дружеството, както и интересите на фиска. Според част от мотивите в законопроекта законодателната промяна се налага с оглед създадената порочна практика за прехвърляне на дялове или цели предприятия на търговски дружества с натрупани задължения към работници и служители на малоимотни и социално слаби граждани, с което се затруднява удовлетворяването на кредиторите, включително чрез Фонда за гарантиране на вземанията на работниците и служителите, както и се избягват санкционните последици за лицата, отговорни за „източването“ на дружеството. Изрично в мотивите е посочено, че промяната е насочена към ограничаване на разпорежданията с дялове в полза на трети лица, водещи до злоупотреба с права.

Изводът, че новото изискване касае прехвърлянето на дружествен дял на трето за дружеството лице следва не само от целта на закона, но и от граматическото тълкуване на разпоредбата на 129, ал. 1, изр. 2 ТЗ, според която прехвърлянето на дялове между съдружници се извършва свободно, а на трети лица – при изброените ограничителни условия. Не могат да се черпят доводи в обратната насока от разпоредбата на чл. 129, ал. 2 ТЗ - с допълнението ѝ (ДВ, бр. 15/2018 г.) се регламентира единствено начинът на доказване изпълнението на новите изисквания на ал. 1 във връзка с вписването на обстоятелствата, променени в резултат на извършеното прехвърляне.

Предвид изложеното няма основание отрицателната предпоставка на 129, ал. 1, изр. 2 ТЗ да се прилага за разпореждания с дялове между съдружници.

8. Допустимо ли е по реда на чл. 25 ЗТРРЮЛНЦ да бъдат обжалвани други актове на длъжностните лица по регистрацията, отразени в електронните регистри, извън отказите, постановени по подадени заявления за вписване, заличаване и обявяване на актове?

По въпроса за обжалваемостта на актовете на длъжностното лице по регистрацията, извън отказите за извършване на вписване, заличаване и обявяване, съществува противоречива практика на съдилищата. Според преобладаващото становище на обжалване по реда на чл. 25 ЗТРРЮЛНЦ подлежат само отказите на длъжностното лице по чл. 24 ЗТРРЮЛНЦ за извършване на исканото вписване, заличаване и обявяване, като жалбите срещу други актове са недопустими. Има и практика в обратен смисъл - че всички актове, постановени от длъжностното лице по регистрацията, в качеството му на административен орган, които засягат права на граждани и юридически лица или с които се оставят без уважение техни искания, подлежат на обжалване по реда на чл. 25 ЗТРРЮЛНЦ.

ОСТК на ВКС намира за правилно първото становище.

Съгласно разпоредбата на чл. 25 ЗТРРЮЛНЦ отказът на длъжностното лице по регистрацията да извърши исканото вписване, обявяване или заличаване подлежи на обжалване по реда на глава двадесет и първа на ГПК - „Обжалване на определенията“. Съответното приложение на ГПК спрямо съдебния контрол по ЗТРРЮЛНЦ сочи, че обжалваемите актове на длъжностното лице по регистрацията са тези по чл. 274, ал. 1, т. 2 ГПК, а именно изрично уредените в закона като такива. Това разрешение е последователно проведено от законодателя, видно от разпоредбата на чл. 31д ЗТРРЮЛНЦ, която предвижда, че на обжалване по реда на чл. 25 ЗТРРЮЛНЦ подлежи и отказът на длъжностното лице да издаде удостоверение за законосъобразност при преобразуване.

Такъв е и кръгът на обжалваемите съдебни актове в охранителното производство по ГПК - според чл. 538 ГПК на обжалване подлежи отказът да се издаде исканият охранителен акт, а чл. 539 ГПК регламентира обжалването на изрично предвидени преграждащи определения и не намира приложение спрямо ЗТРРЮЛНЦ, тъй като в него не са уредени такива.

Обсъжданите процесуалноправни норми са с императивен характер, доколкото касаят допустимостта на производството пред съда, поради което следва да се тълкуват стриктно. Следователно актове на длъжностното лице по регистрацията, които не представляват отказ по заявление за вписване, обявяване или заличаване, не могат да са предмет на съдебен контрол по реда на чл. 25 ЗТРРЮЛНЦ.

Съгласно чл. 27 ЗТРРЮЛНЦ грешките и непълнотите, допуснати при вписване на обстоятелства, заличаване на вписвания или обявяване на

актове, включително при несъответствие между данните, отразени в заявлението, и данните в приложенията към него, се отстраняват чрез ново вписване, съответно обявяване. В този случай заявителят (или друго заинтересовано лице) може да подаде искане за отстраняване на грешки и непълноти по образец, утвърден от изпълнителния директор на Агенцията по вписванията – чл. 96б от Наредба № 1 от 14.02.2007 г. за водене, съхраняване и достъп до търговския регистър и до регистъра на юридическите лица с нестопанска цел.

Когато при разглеждане на искането на заявителя длъжностното лице по регистрацията прецени, че същото е основателно, то дължи да извърши новото (вярно, пълно) вписване или обявяване. Когато намери, че липсва грешка или непълнота, длъжностното лице отразява по партидата на търговеца или юридическото лице с нестопанска цел резултат „не вписва“, „не обявява“ или подобен, който по съществото си представлява отказ да се извърши регламентираното ново вписване или обявяване, а в резултат на това - и да се уважи заявлението по чл. 13 ал. 1 ЗТРРЮЛНЦ. В тази хипотеза, при липса на нарочна уредба в закона и Наредбата за водене, съхраняване и достъп до търговския регистър и до регистъра на юридическите лица с нестопанска цел, ОСТК приема, че приложение намира разпоредбата на чл. 25 ЗТРРЮЛНЦ, предвид сходството на обсъжданите случаи и тяхната функционална обвързаност, както и при отчитане на целта на закона, в това число – да се гарантира доверието в публичните регистри с оглед действието на вписването, заличаването и обявяването. Горният извод се подкрепя и от разпоредбата на чл. 540 ГПК, според която съответно приложение в охранителното производство намират и правилата на исковото производство за поправка на очевидна фактическа грешка и допълване на решенията, включително относно обжалваемостта.

Актове на длъжностното лице по регистрацията, извън посочените по-горе, не подлежат на обжалване по реда на чл. 25 ЗТРРЮЛНЦ. Ако по партидата на търговеца или юридическото лице с нестопанска цел е оповестен друг акт или изявление на длъжностното лице с несамостоятелен характер (например указания по чл. 22, ал. 5 ЗТРРЮЛНЦ), неговата законосъобразност може да бъде проверена от съда само по повод обжалването на отказа за вписване, обявяване или заличаване, след като такъв е постановен.

По изложените съображения Общото събрание на Търговска колегия на Върховния касационен съд

Р Е Ш И :

1. При смърт на едноличния собственик на капитала, който е и управител на едноличното дружество с ограничена отговорност, и при бездействие на наследниците му по смисъла на чл. 157, ал. 1, предл. последно ТЗ, дружеството се прекратява по реда на чл. 155, т. 3 ТЗ, вр. чл. 154, ал. 1, т. 5 ТЗ.

2. Допустим е иск с правно основание чл. 74, ал. 1 ТЗ за отмяна на решение на общото събрание на дружество с ограничена отговорност за освобождаване на управител, съединен с иск за отмяна на решение за изключване на управителя като съдружник, взето по предходна точка от дневния ред на същото заседание на общото събрание.

3. Санкцията по чл. 126 ТЗ е приложима по отношение на съдружник за действия, извършени от него в качеството му на управител, когато същите могат да се квалифицират като нарушения по смисъла на чл. 126, ал. 3, т. 1 – т. 3 ТЗ.

4. Уведомлението на управителя за заличаването му по реда на чл. 141, ал. 5 ТЗ следва да бъде отправено до дружеството. Легитимирано да го получи от името на дружеството е всяко лице, съгласно да го приеме, с изключение на напускащия управител.

5. Напускащият по реда на чл. 125, ал. 2 ТЗ съдружник не е легитимиран сам да заяви вписване в ТРРЮЛНЦ на прекратяването на участието му в дружество с ограничена отговорност при бездействие на органите на дружеството.

6. При обжалване на отказ по чл. 25 ЗТРРЮЛНЦ в хипотеза на липса на дадени указания от длъжностното лице по регистрацията по чл. 22, ал. 5 ЗТРРЮЛНЦ съдът е длъжен да даде указания за представяне на изискуемите по закон документи и след това да прецени предпоставките за извършване на заявеното вписване, обявяване или заличаване. Съдът няма правомощия да отменя отказа само поради липса на дадени указания по чл. 22, ал. 5 ЗТРРЮЛНЦ от длъжностното лице по регистрацията.

7. Длъжностното лице по регистрацията следва да извърши вписване в ТРРЮЛНЦ на обстоятелства, свързани с прехвърляне на дружествени дялове, независимо че не са вписани подлежащите на вписване обстоятелства, настъпили в резултат на предходни разпоредителни сделки с тези дялове, ако спазването на изискванията по чл. 129 ТЗ може да се установи от представените със заявлението документи.

Длъжностното лице по регистрацията не следва да извършва вписване в ТРРЮЛНЦ на обстоятелства, свързани с прехвърлянето на дружествени дялове в дружество с ограничена отговорност, възникнали след вписан в регистъра заповърху тези дялове.

Отрицателната предпоставка по чл. 129, ал. 1, изр. 2 ТЗ не е приложима при прехвърляне на дялове между съдружници.

8. Не е допустимо по реда на чл. 25 ЗТРРЮЛНЦ да бъдат обжалвани други актове на длъжностните лица по регистрацията, отразени в

електронните регистри, извън отказите, постановени по подадени заявления за вписване, заличаване и обявяване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСТК,
ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВКС И
РЪКОВОДИТЕЛ НА ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ:

ЕВГЕНИЙ СТАЙКОВ

ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ОТДЕЛЕНИЯ:

ЕМИЛИЯ ВАСИЛЕВА

ТОТКА КАЛЧЕВА

ЧЛЕНОВЕ:

1. КАМЕЛИЯ ЕФРЕМОВА.....	13. МАДЛЕНА ЖЕЛЕВА.....
2. БОНКА ЙОНКОВА.....	14. АНЖЕЛИНА ХРИСТОВА.....
3. БОЯН БАЛЕВСКИ	15. ВАСИЛ ХРИСТАКИЕВ.....
4. ИРИНА ПЕТРОВА.....	16. ГАЛИНА ИВАНОВА.....
5. РОСИЦА БОЖИЛОВА.....	17. ДЕСИСЛАВА ДОБРЕВА.....
6. КОСТАДИНКА НЕДКОВА.....	18. ИВАЙЛО МЛАДЕНОВ.....
7. ПЕТЯ ХОРОЗОВА.....	19. АННА НЕНОВА.....
8. АННА БАЕВА.....	20. ЗОРНИЦА ХАЙДУКОВА.....
9. ВЕРОНИКА НИКОЛОВА.....	21. ИВАНКА АНГЕЛОВА.....
10. НИКОЛАЙ МАРКОВ.....	22. ИВО ДИМИТРОВ.....
11. КРИСТИЯНА ГЕНКОВСКА.....	23. ЕЛЕНА АРНАУЧКОВА.....
12. ЛЮДМИЛА ЦОЛОВА.....	

ОСОБЕНО МНЕНИЕ
по тълк. дело № 1/2020 г. на ОСТК на ВКС

Изразяваме несъгласие с формираното мнозинство, гласувало отговор на поставения за тълкуване въпрос: „По какъв ред се прекратява еднолично дружество с ограничена отговорност при смърт на едноличния собственик на капитала и управител на дружеството и бездействие на наследниците му?“, а именно: „При смърт на едноличния собственик на капитала, който е и управител на ЕООД, и при бездействие на наследниците му по смисъла на чл. 157, ал. 1, предл. последно ТЗ дружеството се прекратява по реда на чл. 155, т. 3 ТЗ, вр. чл. 154, ал. 1, т. 5 ТЗ?“

Застъпваме становището, че прекратяването на еднолично дружество с ограничена отговорност при смърт на едноличния собственик на капитала настъпва по право. Този извод произтича както от буквалното тълкуване на разпоредбата, предвид вложеното в нея езиково съдържание, така и от систематичното ѝ тълкуване. Нормата на чл. 157, ал. 1 ТЗ е в логическа връзка с разписаното в чл. 125, ал. 1, т. 1 ТЗ, че със смъртта на съдружник в дружество с ограничена отговорност неговото членство се прекратява. Тя е в логическа връзка и с регламентираното в чл. 157, ал. 2 ТЗ и чл. 125, ал. 1, т. 3 ТЗ, че се прекратява членството при прекратяване с ликвидация на юридическо лице съдружник. Когато членствените права са съсредоточени в едно лице, то със смъртта му/прекратяването му тези права се прекратяват, съответно се прекратява самото дружество, защото не може да съществува без персоналитет. Разпоредбата на чл. 157, ал. 1 ТЗ дава възможност на наследниците по закон да продължат дейността на дружеството, а на заветник - само при условие, че това е предвидено изрично в учредителния акт. Законодателното разрешение държи сметка за персоналния елемент на дружеството с ограничена отговорност и е в полза на наследниците, които искат да продължат дейността на дружеството, избягвайки процедурата по ликвидация и запазвайки дружеството като субект и икономически оператор. Поради ненаследяване на членствените права, когато наследниците вземат решение за продължаване на дейността, те всъщност подписват нов договор за дружество с ограничена отговорност, който съдържа имената на новите съдружници /наследниците/, преразпределение на участието им в съществуващия /вече внесен/ капитал съобразно наследствените им права и името на новоизбрания управител, който е легитимиран да заяви настъпилите промени. В случай, че наследниците заявят нежелание за продължаване на дейността и прекратеното дружество с ограничена отговорност има управител, различен от едноличния собственик на капитала, той се явява задължен и легитимиран да заяви за вписване настъпилото прекратяване,

съответно законово предвидената от това прекратяване последица - ликвидация на дружеството /чл. 266 ТЗ/. По същия начин следва да процедира и управителят на еднолично дружество с ограничена отговорност, когато бъде прекратено юридическото лице едноличен собственик на капитала му. Оттук може да бъде направен изводът, че моментът на прекратяване на дружеството и в двете хипотези на чл. 157 ТЗ е един и същ. Той следва да е идентичен независимо от обстоятелството дали управителят на едноличното дружество с ограничена отговорност съвпада с едноличния собственик на капитала, или се явява друго лице, както и независимо дали наследниците заявят нежелание да продължат дейността на дружеството или бездействат да го обективират. Това разбиране осигурява съобразяване на правните последици от настъпилото прекратяване към ясно определен момент – смъртта на едноличния собственик на капитала, респ. прекратяване на юридическото лице едноличен собственик на капитала, а оттам осигурява и провеждане на принципа за правна сигурност.

Искът по чл. 155, т. 3 ТЗ е конститутивен, а разпоредбата на чл. 124, ал. 3 ГПК регламентира, че иск за пораждане, изменение или прекратяване на граждански правоотношения може да бъде предявен само в предвидените от закона случаи. Липсва нормативно уредена възможност за предявяване на иск срещу еднолично дружество с ограничена отговорност при настъпила смърт на единствения собственик на капитала, който е и негов управител. Правоприлагането по аналогия на чл. 155, т. 3 ТЗ в случая се явява неуспешно, тъй като в хипотезиса на нормата се съдържат факти, съществено различни от нерегулираните. В първия случай след заличаване на управител на действащо дружество с ограничена отговорност в продължение на три месеца то не заявява за вписване нов управител, съответно поддържа състояние на недееспособност. С уважаване на иска се постига принудително прекратяване на договора за дружество с ограничена отговорност, респективно прекратяване на членствените правоотношения на съдружниците. Във втория случай смъртта на едноличния собственик на капитала, който е и управител, автоматично преустановява дееспособността и прекратява членствените права, т. е. търсената с иска последица се явява настъпила преди момента на предявяването му и на практика се оказва, че конститутивният иск по чл. 155, т. 3 ТЗ е предявен с цел установяване на факт, за което липсва изрично предвидена хипотеза в закона. Съобразно изложеното по-горе разбиране относно приложението на чл. 157, ал. 1 ТЗ при прекратено по силата на закона еднолично дружество с ограничена отговорност предявеният от прокурор иск по чл. 155, т. 3 ТЗ се явява недопустим като лишен от правен интерес. Допълнителен довод за неуспешното приложение на чл. 155, т. 3 ТЗ е, че в случай на отхвърляне на иска въпреки настъпилата смърт на едноличния собственик на капитала поради

формираната сила на пресъдено нещо и изчерпания фактически състав в по-късен момент не би могло да бъде релевирано друго обстоятелство, което да обуслови допустимостта на нов иск по чл. 155, т. 3 ТЗ, съответно дружеството би останало вписано в регистъра без никаква възможност за започване на производство по ликвидация. Действително, разпоредбата на чл. 154, ал. 1, т. 5 ТЗ предвижда прекратяване на дружество с ограничена отговорност по решение на съда в предвидените от закона случаи, но е необходимо да бъде отчетено обстоятелството, че тази норма е бланкетна и не съдържа самостоятелно правило за прекратяване на дружество с ограничена отговорност по исков ред, за да бъде приложена по аналогия. В обхвата ѝ се включват всички случаи на прекратяване по чл. 155 ТЗ, чл. 517, ал. 3 ГПК, чл. 517, ал. 4 ГПК, както и този, резултат на уважен иск по чл. 70 ТЗ. Практическо съображение в подкрепа на становището е и обстоятелството, че в исковото производство дружеството не може да заяви воля, а в същото време никоя от хипотезите на чл. 29 ГПК не е налице. Дори по аналогия някоя да бъде приложена, то особен представител следва да бъде назначен на разноски на ищеца Прокуратурата на РБ, съответно приложение да намери чл. 83, ал. 3 ГПК, вр. с чл. 83, ал. 1, т. 3 ГПК и тези разноски да бъдат поети от бюджета на съда до приключване на исковото производство, което е триинстанционно. Отделно, разбирането ни е, че намесата на прокурор в гражданските отношения в техния широк смисъл, следва да е само в изрично предвидените от закона случаи.

Поради изложеното считаме, че отговорът на поставения за тълкуване въпрос следваше да бъде: при смърт на едноличния собственик на капитала, който е и управител на едноличното дружество с ограничена отговорност, и бездействие на наследниците му по смисъла на чл. 157, ал. 1, предл. последно ТЗ дружеството се прекратява по право към датата на смъртта.

Липсва нормативна регламентация в чл. 15 ЗТРРЮЛНЦ и в ТЗ кой може да заяви за вписване настъпилото по силата на закона прекратяване на еднолично дружество с ограничена отговорност при смърт на едноличния собственик на капитала, който е и негов управител. Логиката сочи, че това следва да са наследници на едноличния собственик на капитала, кредитори на дружеството, които са заинтересувани от осребряване на дружественото имущество, органи на държавна и местна власт с цел защита на държавни и общински публични и частни интереси, както и прокурорът в защита на обществения интерес. Подобна регулация дава §5а, ал. 2 ПЗР на ЗТРРЮЛНЦ, която изчерпателно изброява лицата, оправомощени да заявят ликвидация на непререгистриран в срока по §5, ал. 2 ПЗР на ЗТРРЮЛНЦ търговец. Тя обаче е с изчерпан темпорален обхват. Възможно разрешение може да се търси и с аналогия на чл. 273, ал. 2 ТЗ. Нормата предвижда назначаване на ликвидатор от Агенция по

вписванията по молба на заинтересуван от провеждане на ликвидация при открито неосребрено дружествено имущество. Действително, разпоредбата регламентира случай на заличено дружество, но общото с нерегулираната хипотеза на чл. 157, ал. 1, предл. последно ТЗ е липсата на лице, което да поеме функцията на ликвидатор, както и липсата на волеобразуващ орган, който да вземе решение за назначаването му. Подобна е и хипотезата на чл. 70 ТЗ. След постановяване и влизане в сила на съдебното решение дружеството се счита за прекратено и липсват дружествени органи, които могат да осъществят необходимите действия по отпочване на ликвидационно производство. При настъпила смърт на едноличния собственик на капитала на дружество с ограничена отговорност, който е и негов управител, и бездействие на наследниците му да продължат дейността достатъчно е пред длъжностното лице по регистрация заинтересуваният да се легитимира /напр. с удостоверение за наследници, изпълнителен лист, влязла в сила заповед за изпълнение, акт за установяване на публично вземане, акт за започване на полицейска проверка по повод данни за престъпление, постановление на прокурор и др./ и да представи официален документ, удостоверяващ факта на смъртта, или направи искане за справка в регистъра на населението, до който на основание чл. 3, ал. 5 ЗТРРЮЛНЦ длъжностното лице по регистрация има достъп, а от съществуващото по партидата вписване да се установи наличието на съвпадение между управител и едноличен собственик на капитала на дружеството с ограничена отговорност. Подобно разрешение не е в противоречие с чл. 21 ЗТРРЮЛНЦ, който регламентира по-широк обхват на проверката, осъществявана от длъжностното лице по регистрация, в сравнение с тази, осъществявана от съдията по вписванията.

Принципът, залегнал в чл. 266, ал. 5 ТЗ, е, че възнаграждението на ликвидатора е за сметка на търговското дружество. В случай, че последното няма никакво имущество - факт, обосноваващ дезинтересиране на наследниците на едноличния собственик на капитала от дружествените дела, каквато е често срещаната хипотеза - следва да бъде предложено законодателно уреждане на възможността изплащането на такова възнаграждение да става с публични средства. Такова разрешение ще гарантира ефективното осъществяване и приключване на процедурата по ликвидация със заличаване на едноличното дружество с ограничена отговорност, съответно ще бъде в интерес на търговския оборот.

Дори да не се приложат по аналогия сочените законови разрешения, назначаването на ликвидатор от Агенция по вписванията по искане на един от наследниците, кредитор, орган на държавна или местна власт, прокурор следва да се даде като възможно разрешение по аналогия на правото и провеждане на принципа за равенство и осигуряване на еднакви условия за упражняване правата на кредиторите на всяко прекратено дружество с ограничена отговорност, принципа на справедливост и правна сигурност,

както и осигуряване на публичност на свързаните с дружествата обстоятелства, прокламиран от чл. 11 на ЗТРРЮЛНЦ.

Десислава Добрева
Росица Божилова
Анжелина Христова
Васил Христатиен